SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Patriotizmą sustiprino 20 metų emigracijoje

Iš Kauno kilusi Chockevičių šeima niekada neplanavo emigruoti iš mylimos šalies. Šiandien prisiminusi, kaip nutiko, kad emigracija atėmė juos iš Lietuvos dviem dešimtmečiams, Valerija Chockevičienė sako, kad tai tebuvo nuotykių ieškojimas. Pirmoji jos vyro Vlado išvyka į Jungtinę Karalystę turėjo trukti tik 6 mėnesius, tačiau užsitęsė 20 metų. Regis, per tiek laiko galima sukurti gyvenimą iš naujo. Tačiau prieš mėnesį Valerija ir Vladas išsikrovė lagaminus Lietuvoje ir sako nė karto nepagalvoję, jog suklydo. „Respublikai“ Valerija pasakojo, kaip trumpa išvyka tapo ilga gyvenimo dalimi ir kaip emigracija padėjo dar labiau sustiprinti meilę Tėvynei.

- Kaip susiklostė gyvenimas, kad iš Kauno neplanavę palikti Lietuvos Jungtinėje Karalystėje apsigyvenote ne tik jūs su vyru, bet ir visi trys jūsų sūnūs?

- Tai turbūt buvo nuotykių ieškojimas (*juokiasi*). Svarbių priežasčių išvykti lyg ir nebuvo. Tuo metu Kaune buvau atidariusi privatų odontologijos kabinetą ir šiai veiklai buvau paėmusi paskolą. Tai buvo 6 tūkstančiai litų. Kartą vyro draugas, dirbantis Jungtinėje Karalystėje, pakvietė vyrą atvažiuoti padirbti 6 mėnesius ir uždirbti paskolintus pinigus. Taip vyras ir išvažiavo, bet tie 6 mėnesiai užsitęsė iki 6 metų. Visą šį laiką mes dažnai matydavomės. Jis grįždavo atostogų į Lietuvą, o vasarą su vaikais vykdavome pas jį į Jungtinę Karalystę. Taip vienos vasaros pabaigoje, kai jau artėjo laikas vykti namo, vyras ėmė kalbėti, kaip būtų smagu, jeigu mums nereikėtų išvažiuoti į Lietuvą. Vaikams ši mintis labai patiko. Nors susitikdavome dažnai, jiems trūko tėčio namuose ir nuolatinio bendravimo, buvimo kartu. Tuo metu vienas sūnus buvo baigęs 5, o kitas - 7 klases. Ėmėme ir pasilikome. Aš iškėliau sąlygą, kad jei per metus laiko nerasiu darbo pagal specialybę, nepasiliksiu. Bet darbą gavau greitai, savo kabinetui vadovavau nuotoliniu būdu ir viskas susidėliojo tarsi savaime. Vyriausiasis sūnus studijavo Lietuvoje. Jau tada jis svajojo groti gitara, radęs jam patikusią programą jis įstojo mokytis koledže, o paskui ir universitete Jungtinėje Karalystėje. Kelerius metus jis dirbo gitaros mokytoju savo studijoje, bet greitai grįžo į Lietuvą. Dabar jis yra patriotinės metalo grupės „Perkūno sakmė“ vokalistas, sukūrė roko operą „Priesaika“, kurios pasirodymai šiuo metu rengiami.

- Ar lengva buvo įsitvirtinti?

- Kai vaikai ėmė lankyti mokyklą, iš pradžių buvo labai sunku. Tačiau ilgainiui viskas susitvarkė. Vyras Jungtinėje Karalystėje turėjo įmonę ir dirbo darbus, susijusius su elektra. Vyras jau priklausė vietos lietuvių bendruomenei, tad ir mes aktyviai įsijungėme į šią veiklą. Vienu metu buvau Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės pirmininkė, daug metų dalyvavau valdybos, tarybos darbe. Iki šiol esu tarybos narė ir Lietuvoje nuo šiol būsiu bendruomenės labdaringos veiklos atstovė ir koordinatorė. Vaikai Jungtinėje Karalystėje ėmė lankyti skautų būrelį, savaitgalinę lietuvių mokyklėlę, subūrė roko grupę. Gyvenome gyvenimą tokį, kaip iki tol.

- Galima sakyti, kad jūsų šeimos patirtis emigracijoje buvo sėkminga?

- Labai. Tiesa, didelių turtų neįsigijome, kaip ir daugelis, manau. Bet skųstis negaliu, ir ten buvau laiminga. Be to, mes dažnai grįždavome. Bent kartą per 3 mėnesius. O kai vaikai išsikraustė į Lietuvą, dar dažniau. Paskutiniu metu tai jau priminė ne emigraciją, o gyvenimą tarp dviejų šalių.

Tačiau tai nereiškia, kad užsienyje visada kelias rožėmis klotas ir ten pinigais lyja. Taip nėra. O kainos, sakyčiau, kosminės. Yra šeimų, kurios sunkiai verčiasi. Taip, tokių yra ir Lietuvoje. Dirbdama odontologijos kabinete Jungtinėje Karalystėje matydavau, ateidavo moterys, kurioms 70 svarų kainuojanti plomba yra per brangi, jos negali sau to leisti. O ką jau kalbėti, kai namuose dar auga vaikai.

- Vaikai išvyko, o jūs taip ir likote Jungtinėje Karalystėje?

- Vidurinysis sūnus jau 5 metus gyvena Lietuvoje, o jauniausias sūnus Paulius - 3 metus. Mūsų vaikai buvo auklėjami patriotizmo dvasia, nes tiek aš, tiek mano vyras užaugome tokiose šeimose. Tad ne tik mums, bet ir mūsų vaikams tikrasis pasakų kraštas visada buvo Lietuva. Vaikų noras grįžti buvo labai stiprus. Abu jie skautai, todėl gamta jiems didelė vertybė ir svarbi gyvenimo dalis. Miškas - jų namai. Todėl visą laisvalaikį jie leisdavo gamtoje. Jie ilgėjosi Lietuvos gamtos ir jos miškų, todėl galiausiai ilgesys nugalėjo ir jie išvyko. Visą šį laiką jie ir mus kalbino kuo greičiau grįžti. Netrukus apsisprendėme ir mes.

Valerijos Chockevičienės asmeninio albumo nuotr.

Jungtinėje Karalystėje tuomet buvo praleidęs jau 20 metų. Vieną kartą jo paklausiau: „Kaip norėtum, kad tave atsimintų anūkai? Ar kaip senelį, kuris iš užsienio atveža dovanų, ar kaip senelį, su kuriuo jie dainas dainuodavo, kuris jiems skaitydavo pasakas prieš miegą?“ Užduodi sau tokį klausimą, ir viskas tampa aišku, paprasta.

- Šiandien jūsų vyriausias sūnus Jonas yra patriotinės roko grupės „Thundertale“ („Perkūno sakmė“) vokalistas ir gitaristas, vidurinysis sūnus Vladas sukūrė ekologišką lietuvišką ūkį „Kas mes“, kuria muziką, jauniausias sūnus Paulius taip pat groja grupėje, užsiima bitininkyste. O likę Lietuvoje linkę manyti, esą emigruoja toli gražu ne patriotai, o kartais pavadinami ir dar žiauriau - tėvynės išdavikais, ieškančiais sotesnio kąsnio. Teko susidurti su tokiu požiūriu?

- Apie tai man teko tik girdėti, o su tokia nuomone, nukreipta į mūsų šeimą, niekuomet neteko susidurti. Turbūt todėl, kad mūsų aplinkoje niekam nekyla minčių dėl mūsų santykio su Tėvyne. Mūsų šeimos namuose spintose kabo tautiniai drabužiai, kuriuos vilkime svarbiomis progomis.

Be to, patirtis parodė, kad gyvenant emigracijoje patriotizmas tik stiprėja. Tu išaukštini savo šalį ir lietuvybę. Gyvendami Jungtinėje Karalystėje, mes dalyvaudavome lietuviškuose renginiuose, taip pat ir Dainų šventėje Čikagoje. Mano vyras buvo sukūręs vietinę kaimo kapelą „Kunsaka“, kurioje muzikuodavo. Vaikai lankė lietuvišką mokyklėlę, dalyvavo lietuvių kalbos olimpiadoje. Namuose kalbėdavome tik lietuviškai, skaitydavome lietuvišką spaudą ir stebėdavome lietuvišką televiziją, eidavome į lietuvių bažnyčią. Manau, tai labai svarbūs dalykai, norint išsaugoti ryšį su savo šalimi. Matyt, tai davė rezultatų. Kai jauniausias sūnus, atvykęs į Lietuvą, gavo darbą, pirmą dieną jis man atsiuntė nuotrauką, kad pro jo biuro langą matyti Gedimino pilis. Jis tuo labai džiaugėsi.

Beje, Jungtinėje Karalystėje net bažnyčioje buvo suburta labai stipri lietuvių bendruomenė. Net mūsų vaikai ten norėdavo eiti į bažnyčią, ko nebūdavo Lietuvoje. Žinote, kodėl? Ten tarnaujantis kunigas Petras Tverijonas randa kelią prie žmonių. Po mišių jis visuomet prieina paspausti rankos ir paklausti, kaip tau sekasi, kaip gyvena tavo vaikai. Tai yra ne tik religija, tai jau bendruomenė. Po mišių ten niekas neskuba namo. Visi nueidavome į bažnyčioje esančią svetainę, bendraudavome, pasidalindavome džiaugsmais ir vargais. Jei kurį ištiko bėda, visi buvo pasiruošę padėti.

- Kuo ketinate užsiimti grįžę į Lietuvą, manote, bus lengva įsitvirtinti?

- Manau, jeigu nori ir kažką darai, tau visada pasiseks. Juokauju, kad būsiu lietuviška pensininkė. Nutariau, jog padėsiu lietuvių bendruomenei su labdaringa veikla ir pati galėčiau užsiimti labdara. Tik dar nežinau, kokia kryptimi. Po kelerių metų gausime pensiją iš Jungtinės Karalystės. Mano pensija bus nedidelė: 70-80 svarų per savaitę, vyro kiek didesnė - 105 svarai. Ten minimalus darbo stažas pensijai yra 10 metų. Lietuviška pensija siekia 150 eurų per mėnesį. Vyras ketina dirbti. Atrado hobį, kuris šiek tiek pajamų atneš - gamina kankles. Gal ir ne aukso kalnai, bet pakaks. Bet aš nė kiek nesijaudinu.

- Dažnas Lietuvos pensininkas, pakalbintas apie gyvenimą išėjus į užtarnautą poilsį, netrykšta tokiu pozityvumu kaip jūs.

- (*juokiasi*). Ne piniguose laimė. Man didžiausia laimė, kad galiu padėti vaikams, kad galiu bendrauti su anūkais ne per ekraną. Pinigai yra uždirbami, jei labai pritrūks, eisiu kad ir į senelių namus valytoja dirbti. Darbo pilna. Gal mes tokia tauta, kuri mėgsta skųstis.

- Kaip manote, kas šiandien lietuviams padėtų prisiminti, kad esame drąsi, stipri, vieninga Tauta?

- Pamiršti įprotį kituose matyti tik tai, ką jis padarė blogo. Kodėl negalima matyti to, ką jis padarė gero? Jeigu dažniau matytume tai, kas gera ir mažiau peiktume vieni kitus, gyventi būtų daug lengviau. Ir tam pirmiausia pavyzdį turėtų rodyti valdžia. Lietuva yra gražus kraštas, kuriame gyvena labai geri žmonės. Manau, turėtume nustoti būti visi atskirai. Kitą kartą po mišių neskubėkime iš bažnyčios namo ir užsidaryti savo duris, palikime jas praviras. Tiems, kurie dar tik svarsto, ar verta grįžti iš emigracijos, patarčiau sugrįžti. Tikrai galima išgyventi. Matau tai iš savo vaikų. Gal ne milijonus uždirba, bet širdis viduje dainuoja. Niekur nebus geriau, kaip namuose.

Kalbėjosi Justina GAFUROVA

> Manau, turėtume nustoti būti visi atskirai. Kitą kartą po mišių neskubėkime iš bažnyčios namo ir užsidaryti savo duris, palikime jas praviras

Ar SGD terminalas jau praloštas žaidimas?

Karaliaučiaus srityje atidarytas dujų terminalas priminė mūsų brangiai nuomojamo laivo - dujų saugyklos „Independence“ - istoriją. Mat Rusija analogišką laivą įsigijo keliskart pigiau. Kokia ateitis laukia mūsų SGD terminalo?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO judėjimo apskritojo stalo diskutavo Seimo nariai Virgilijus PODERYS, Artūras SKARDŽIUS, profesorius, energetinių projektų konsultantas Vidmantas JANKAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Baigiantis metams Seimas šturmavo savo darbotvarkę, per 24 minutes priėmė gana prieštaringą sprendimą, kuris sukelia daug minčių - kalbu apie nutarimą išpirkti laivą „Independence“. Gerbiamas Artūrai, jūs jau ir praėjusios kadencijos Seime buvote komisijos narys, laivo įsigijimo aplinkybės vertintos rimtai, medžiaga atiduota prokuratūrai, bet visa tai jokių pasekmių nesukėlė. Kas vyksta dabar?

Vidmantas JANKAUSKAS
Profesorius, energetinių projektų konsultantas

Situacija dabar tokia, kad mes tapome priklausomi nuo „Achemos“, kaip jai seksis

A.SKARDŽIUS: Aš įvardinčiau, kad tai yra amžiaus afera, tikriausiai prilygstanti „Mažeikių naftos“ atidavimui „Williams“ dar primokėjus. Pinigine išraiška tai yra dideli pinigai, nes daikto vertė yra 220 mln. Eur, už jį mes iki 2024 metų sumokėsime 1 mlrd. 200 mln. Eur. Tai matyti iš modelio, kurį pristatė Energetikos ministerijos pasamdyti ekspertai, vertinę, kokiu keliu nueiti. Be abejo, visas šios aferos pamatas buvo padėtas tada, kai buvo pavesta privačiam juridiniam asmeniui - „Klaipėdos naftai“ savo iniciatyva įgyvendinti projektą, kurį įgyvendinti ji nepajėgi. Todėl ji pasirašė sutartį su Bermudų salyne registruota įmone „Hoegh LNG Ltd“, kad dešimčiai metų nuomosis plaukiojančią suskystintųjų dujų saugyklą su išdujinimo įranga, ir už tą laikotarpį per 10 metų sumokėsime 700 mln. Eur nuomos mokestį. Tie pinigai, be abejo, keliaus į Bermudų salyną. Tai buvo iš karto nustatyta atliekant tyrimą praėjusią kadenciją. Man teko dalyvauti specialiojoje tyrimo komisijoje, kuri nustatė, kad buvo suklastota viešojo pirkimo sutartis. Ten buvo nurodyta, kad „Hoegh LNG Ltd“ įmonė yra registruota Norvegijoje, Osle. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad ji registruota Bermudų salyne. Tuomet „Klaipėdos nafta“ taikad nebuvo prašoma Europos Sąjungos pinigų. Mūsų kaimynai lenkai paprašė Europos Sąjungos pinigų ir gavo pusę negrąžintinos sumos savo terminalo projektui įgyvendinti. Čia nebuvo prašoma jokios sumos, nes šitaip būtų paaiškėjusi ta afera ir mums nebūtų davę pinigų. Šiuo atveju mokėsime mes visi.

G.JAKAVONIS: Čia buvo paminėti Bermudai. Kadaise Bermudai skambėdavo ir asocijuodavosi su laivų dingimu, o dabar žiūriu, kad tame paslaptingame trikampyje dingsta ir didelės pinigų sumos. Nežinau, sutapimas tai ar ne. Kaip reikėtų vertinti tos istorijos pradžią?

V.JANKAUSKAS: Iš tikrųjų dabar dažnai kritikuojama, kodėl nepirkome to laivo, o nuomojam, nors tikrai žinojome, kad ta pirkimo kaina buvo ne tokia jau didelė. Bet prisiminkime, kokia buvo iškelta Vyriausybės užduotis - kuo greičiau, per labai trumpą laiką atsijungti nuo „Gazpromo“ aiškinant, kad „Gazpromas“ mums taiko pačias aukščiausias kainas. Iš tikrųjų taip ir buvo. Reikėtų gilintis, kodėl jos mums buvo taikomos pačios aukščiausios, gal ir Vyriausybė kalta, kad nesikalbėjo su „Gazpromu“. Tačiau buvo stengiamasi viską padaryti per labai trumpą laiką. Nuoma nėra toks įstatyminis dalykas. Pasaulyje dažnai yra statomi tokie stacionarūs suskystintųjų gamtinių dujų terminalai. Europos Sąjungoje yra 24, o bendrai Europoje - net 28. Tendencija tokia, kad jų daugėja, nes dujų vartojimas Europoje turėtų didėti. Kiek žinau, daugelis šalių savo laivus registruoja Panamoje ar kitur, kad būtų lengvatinės sąlygos. Šiais laikais tai nelaikoma nusikaltimu, tai laikoma būdu sumažinti mokesčius.

G.JAKAVONIS: Jeigu ten tokios lengvatinės sąlygos, kodėl Lietuvai taip brangiai kainuoja?

V.JANKAUSKAS: Grįžkime prie to, ką jau minėjau, kad viskas buvo daroma labai skubotai. 700 mln. per 10 metų yra labai brangu. Galima įvertinti, kad įgula yra ne mūsų, kad mokame už visą aptarnavimą, juk faktiškai ten mūsų žmonės nedirba, išskyrus apsaugą. Bet tai yra labai didelė kaina. Galime palyginti terminalą, kurį pasistatė mūsų kaimynai lenkai. Jis yra statomas stabilus, ant kranto, todėl yra brangesnis, nes jis kainavo 3 mlrd. zlotų, t.y. 80-90 mln. Eur, o pusė pinigų buvo padengta iš Europos Sąjungos fondų. Kodėl mes to neprašėme? Aš žinau, kad Europos Sąjunga turėjo tvirtą nuostatą, jog Baltijos šalims reikia vieno terminalo ir galbūt tokiu atveju jie būtų dalį finansavę. Manau, tai buvo pagrindinė priežastis, kodėl mes negavome paramos. Jau ir pastačius terminalą buvo prašoma paramos, tačiau priežastis buvo ta pati, kad jūs turėjote statytis bendrą, turėjote susitarti, jeigu jums nepavyko susitarti su estais ir latviais, tuomet paramos nebus. Galime prisiminti 2012 metais Europos Komisijos užsakymu atliktą studiją. Ji skaičiavo, ko reikėtų Baltijos šalims, kad būtų patikimesnis dujų tiekimas ir kad būtų dujų tiekimo garantijos. Buvo nurodyta, kad geriausias variantas būtų susijungimas su Lenkija, o antras variantas - terminalas, kuris būtų bendras visoms trims Baltijos šalims. Aišku, buvo skaičiuojama, kur galėtų būti jo vieta. Pirmiausias variantas buvo siūlomas Estijoje, prijungiant dar ir Suomiją, nes ji irgi neturi kito varianto, visos dujos eina iš Rusijos. Tie variantai buvo gerai žinomi Vyriausybei, tačiau Vyriausybė nuėjo tuo keliu - statyti kuo greičiau, nepaisant nieko, nesvarbu, kiek tai kainuos. Todėl viskas taip ir baigėsi.

G.JAKAVONIS: 2005 m. atstovavau Lietuvai Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje ir metų pradžioje teko klausyti Vladimiro Žirinovskio (vienas reakcingiausių Rusijos politikų - red.) spaudos konferencijos. Tada buvo minimas Pergalės dienos 60-metis ir buvo pasakyta, kad tos valstybės, kurios neatvažiuos į minėjimą, su visais kalbėsimės per dujų kainas. Tas ir atsitiko. Gerbiamas Virgilijau, kaip jūs vertinate situaciją? Ar tikrai neturėjome kitos išeities?

Redakcijos archyvo nuotr.

V.PODERYS: Ar tikrai reikėjo to terminalo? Taip, reikėjo. Čia yra tvirta nuomonė. Tačiau kaip tas projektas buvo įgyvendintas - jau kita tema. Šiuo atveju geriausia yra padaryti auditą. Tos temos būtų „uždarytos“, jeigu būtų pasamdytos įmonės, kurios atliktų auditą. Galima pasisamdyti nebūtinai lietuviškas įmones, nes mes vertindami galime suklysti. Viena iš paskutinio mėnesio naujienų - visos šalys galvoja, kad energetinis saugumas yra didelis dalykas ir tam lėšų nereikia gailėti. Jeigu paimtumėm Karaliaučiaus sritį, rusai grynai dėl energetinio saugumo įsigijo labai panašų į mūsų dujų terminalą. Kitaip sakant, tokia šalis kaip Rusija turi savo žemyninę salą ir panašiais keliais rūpinasi savo energetiniu saugumu. Viską apsvarsčius atrodo, kad elgiamės teisingai. Kitos šalys lygiai tą patį daro. Vokietija vamzdžius tiesiasi.

Virgilijus PODERYS
Seimo narys

...visos šalys galvoja, kad energetinis saugumas yra didelis dalykas ir tam lėšų nereikia gailėti

G.JAKAVONIS: Čia niekas, net ir didžiausi oponentai, nesiginčija dėl terminalo reikalingumo. Kalbama apie mūsų nemokėjimą susitarti su broliais latviais ir „pusbroliais“ estais, antras dalykas - dėl audito. Mūsų prezidentės pasakymas, kur yra energetika, tai milijardas į ten ar į ten - nesiskaito. Po tokių žodžių nori nenori kyla tam tikri pamąstymai apie nutylėtus faktus. Gerbiamas Artūrai, ar yra reali galimybė, kaip minėjo ponas Virgilijus, atlikti auditą, išsiaiškinti, kodėl tos kainos tokios didelės?

A.SKARDŽIUS: Norėčiau pasakyti, kad komisija buvo spaudžiama Seimo vadovybės, Vyriausybės, prezidentūros ir kitų institucijų - jeigu bus atliktas Viešųjų pirkimų tarnybos tyrimas, projektas turi būti stabdomas dėl pažeidimų, kurie yra akivaizdūs. Tačiau buvo didelis vadovų spaudimas, kad mes laiku projekto neįgyvendinsime, prarasime sutartį ir t.t. Net ir Valstybės kontrolė „nusiplovė“ nuo šito tyrimo. Todėl mes ir nurodėme, Seimas patvirtino įpareigojimą Vyriausybei, kad pabaigus įgyvendinti projektą, po 2014 metų gruodžio 4 d. turi būti atliktas nepriklausomas būtent šio viešojo pirkimo auditas, kai buvo perkamas laivas, o nupirkta nuoma už trijų laivų kainą, už 700 mln. Eur. Be šimčiai metų. Neišperkamosios nuomos. Dabar viskas ir pasimatė, kad mes nuomą mokėsime iki 2024 m., tuomet mums sutartyje suteikta galimybė pirmiems įsigyti terminalą. Dabar pinigai skolinami, pusantro šimto milijonų eurų yra skolinamasi tam, kad sumažėtų nuomos našta verslui, t.y. mes pinigus skolinamės nuomai iki 2024 m. Kad vietoj 66 mln. mokėtumėm po 40 mln. Tuomet išsiperkame ir dengiame kitus paskolos kaštus. Bet mes matome, kad iki 2044 m. mums reikia dar 700 mln. išleisti, t.y. 1 mlrd. 400 mln. Eur už daiktą. Neprklausomas auditas yra reikalingas, pinigai jau buvo numatyti 2015 m. Energetikos ministerija numatė tuos pinigus, tačiau Vyriausybė neleido nieko daryti. Manau, baigiantis šios projekto globėjos - prezidentės - kadencijai, buvo siekiama visus galus sukišti į vandenį.

Kita aferos dalis - sutartis su norvegų kompanija „Statoil“, pasirašyta jau pradėjus terminalui veikti. Būtent tas dujų pirkimo aprašas buvo priimtas po rinkimų 2012 m. Pagal tą aprašą 2015-ieji buvo pagrindiniai metai, per kuriuos mes nupirkome 5,3 mln. MWh, permokėdami už MWh mažiausiai 34 proc., palyginti su bevusia britų dujų biržos kaina. Tai reiškia, kad mes 53 mln. eurų permokėjome nuo rinkos kainos. Aš suprantu, jeigu tai būtų Kremliaus nustatytos kainos. Norvegai, mūsų gelbėtojai, tiekiantys dujas, iš mūsų nulupo 9 kailius. Mes mokėjome politinę kainą, tai yra faktas. Yra ataskaitos, kuriose matyti, kad visa Europa pirko po 20 Eur už MWh, o mes pirkome po 30 Eur už MWh. Vėliau sutartis buvo peržiūrėta, kaina šiek tiek pamažinta. Mes realiai patyrėme nuostolių. Galiu pasakyti, kad mūsų suskystintųjų gamtinių dujų tiekėjas „LITGAS“ 2016 m. patyrė 20 mln., 2017 m. - 25 mln., 2018 m. - 20 mln., o 2019 m. prognozė - 21 mln. Eur nuostolių. Dabar skolinamės pinigus, kad padengtumėm kaštus ir perkeltumėm mokėjimą mūsų vaikams iki 2044 metų.

G.JAKAVONIS: Mes turime „Achemą“, ponia Lyda Lubienė skundžiasi, kad dėl itin didelių mokesčių SGD terminalui ir importuojamų pigesnių rusiškų trąšų įmonė itin sunkiai laikosi, gali net bankrutuoti, o darbuotojai gali prarasti darbo vietas. Kitaip tariant, pusė Jonavos miesto gyventojų gali likti be darbo. Tad, manau, kad šiuo atveju pasekmės būtų kur kas liūdnesnės.

V.JANKAUSKAS: Dėl privalomojo arba sutarto dujų kiekio pirkimo yra du lazdos galai. Iš vienos pusės - tampa vis madingiau, populiariau pirkti tos dienos momentine kaina, o tie laivai kažkur plaukia, stovi jūroje ir laukia, kas pigiau pasiūlys. Praėjusį rudenį, kai buvo labai pabrangę transportavimo įkainiai, paprastai laivai iš Amerikos plaukia į Rytus, nes čia yra didžiausias dujų vartotojimas - Kinija, kurioje vis auga vartojimas, Korėja, kitaip tariant - Azijos Rytai. Tačiau vienu metu tiek padidėjo transportavimo kainos, kad buvo pigiau plukdyti į Europą. Čia yra tokie dalykai, kurie yra sunkiai prognozuojami. Pačios dujų kainos yra sunkiai prognozuojamos. Anksčiau buvo lyg paprasčiau: sekdavo naftos kainą, bet naftos kainos taip pat neprognozuojamos. Daugelis galvoja, kad galbūt reikėtų bent jau kažkokiai daliai susidaryti ilgalaikę sutartį su garantuotomis kainų formulėmis ar kaina. Taip daugelis šalių daro, nes turi garantiją, kad gaus už tam tikrą kainą. Iš kitos pusės - tiekėjas turi garantiją, kad iš jo tikrai pirks. Tą patį padarė lenkai. Aišku, vėliau graužėsi nagus, nes jie susitarė labai aukšta kaina ir net dėl didesnio kiekio negu pas mus. Tad vyksta štai toks žaidimas. Ponas Artūras geriau žino tą situaciją, kiek Lietuva derėjosi. Bet, mano supratimu, jie galbūt taip pat skubėjo greitai susitarti dėl tam tikro fiksuoto kiekio - 500 mln. kub. metrų už tam tikrą kainą, kuri buvo susieta su tarptautine kaina, bet su atitinkamu priedu. Čia - mūsų derybininkų nuostolis.

Antrasis klausimas - apie vartojimą. Norint parodyti, kaip mums reikia to terminalo, buvo padaryta didžiausia klaida specialiai prognozuojant, kad dujų vartojimas šalyje smarkiai augs, kad mums reikės šildytis ir elektrą gaminti. Pasirodo, šilumai gaminti beveik baigėme naudoti dujas, liko tik Vilnius, kuris taip pat labai greitai jų nebenaudos. Elektrą gamino Vilniaus, Kauno šiluminės elektrinės, kurios irgi sustabdytos. Didieji vartotojai prapuolė, liko tik Elektrėnai ir pagrindinis vartotojas „Achema“, kuris sudegina daugiau nei pusę Lietuvoje suvartojamų dujų. Kadangi pas mus yra socializuotas terminalo išlaikymas, jo išlaikymas krinta ant vartotojų pečių, suprantama, kad tas vartotojas, kuris daugiausia sunaudoja dujų, turi ir didžiausią mokesčių naštą. Dabar „Achema“ moka 20 mln. Eur per metus ir dar daugiau mokėjo. Jiems našta yra labai sunki. Jie svarsto, kad galėtų pasirinkti alternatyvų variantą. Jeigu jiems dujos bus labai didelė našta, jie galės naudoti kitą žaliavą, tuomet Lietuvai būtų dar didesnė katastrofa. Liktų toks mažas dujų vartojimas, kad tie mažieji vartotojai būtų apkrauti tikrai nepakeliama našta. Čia buvo didelės prognozių klaidos. Žinoma, „Achemai“ nebuvo leista pačiai statyti terminalo, kaip jie planavo, siūlė variantus. Situacija dabar tokia, kad mes tapome priklausomi nuo „Achemos“, kaip jai seksis. Įdomiausia, kad praėjusiais metais, kai buvo svarstoma energetikos strategija ir aiškiai buvo planuojama, prognozuojama, kad ateityje dujų Lietuvoje nevartosime, bet ateitis buvo nukelta toliau ir parodyta, kad 2030 m. dar vartosime tiek pat dujų. Kodėl? Esą todėl, kad Europoje ar Kinijoje dujų vartojimas auga. Priežastys yra visai kitos. Jeigu prieš dešimt metų kalbėjome, kad dujos yra strateginis produktas, dabar jau aiškiai matome, kad dujos tampa visai nesvarbiu dalyku, kuris neturėtų būti laikomas strateginiu, kaip saugumo garantas.

Artūras SKARDŽIUS
Seimo narys

Norvegai, mūsų gelbėtojai, tiekiantys dujas, iš mūsų nulupo 9 kailius

G.JAKAVONIS: Gerbiamas Virgilijau, kalbame apie 2012-2016 m. kadenciją, kai Energetikos ministerijai vadovavo Arvydas Sekmokas. Buvo paradoksali situacija: Energetikos ministerijoje nebuvo nė vieno energetiko, o pagal savo specialybę dirbo vienas žmogus - viešųjų ryšių atstovas. Kodėl Lietuvoje vyksta tokie dalykai? Kitas klausimas, kuris man vis neduoda ramybės - kodėl „Klaipėdos naftos“ vyrai tokie išskirtiniai? Rokas Masiulis po visų čia jau paminėtų įvykių vadovauja Susisiekimo ministerijai, Mantas Bartuška - „Lietuvos geležinkeliams“, Marius Pulkauninkas - urėdijoms. Tokį šleifą turintys „Klaipėdos naftos“ mokyklą“ perėję vyrai nori nenori kelia daug įtarimų. Vadinasi, iš „Klaipėdos naftos“ išėjęs gali vadovauti bet kam?

V.PODERYS: Manau, čia yra paprasti dalykai be jokių subjektyvumų. Į visus postus žmonės turi patekti per konkursus, todėl iškyla klausimas, ar tie konkursai buvo sąžiningi. Tai yra vienintelis „priešnuodis“ ir vienintelis būdas išvengti tokių klausimų, išvengti įtarinėjimų.

G.JAKAVONIS: Pikti liežuviai kalba, kad norint patekti į „Lietuvos geležinkelių“ vadovo postą reikia išlaikyti du sudėtingus egzaminus, kuriems reikia ruoštis mažiausiai pusę metų. Kur tie vadovai spėja pasiruošti? Tokia situacija geležinkelio profesionalams kelia šypseną...

V.PODERYS: Kaip jau minėjau, viskas turi būti per konkursus su kvalifikaciniais reikalavimais. Konkursai turi būti vieši. Jeigu to nėra - blogai. Kituose formatuose aš taip pat kritikuoju tą tvarką, kai labai lengvai ir be konkursų yra išdalijami postai. Kitas dalykas - dėl ministerijų. Čia jau didesnė problema ir ne tik energetikoje. Visa valstybės politika buvo tokia, kad viešasis sektorius pakentės, kol atsiras tinkamų žmonių. Tačiau esmė yra tokia: kiek yra konkursų, žmonės net neateina juose dalyvauti. Tai yra didelė problema. Energetikos ministerija tik vienas šios didelės problemos fragmentų. Vienas sinchronizacijos elementas yra tas, kad tikriausiai reikės statyti dujinę elektrinę. Jeigu norime išeiti iš rusiškos sistemos, turime turėti patikimus, labai gerai kontroliuojamus, greitai režimą keičiančius įrenginius, kurie paprastai yra dujiniai.

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

Šis Seimas, priimdamas sprendimus, tapo tarsi tų klaidų, atėjusių iki šiandienos, įkaitu

V.JANKAUSKAS: Galiu pridurti, kad apie dujas teko diskutuoti su ekspertais Lietuvoje. Ir prademoninkai visada kalbėjo apie tai, jog reikėtų galvoti apie dujinės elektrinės statybą. Bet kas tai būtų? Tai būtų elektrinė, kuri naujose sąlygose dalyvautų kaip atsarginis žaidėjas ir tam tikras saugumo garantas. Baltijos šalys dabar yra atsijungusios nuo Rusijos sistemos, jos yra labiau pažeidžiamos, turės daugiau rūpintis savo sistemos patikimumu, turės turėti naujų tam tikrų pajėgumų, kurie bus daugiau avariniai. Dujų suvartojimo prasme tai nebus didelis indėlis, tai bus indėlis į sistemos patikimumą.

G.JAKAVONIS: Mantui Bartuškai pradėjus vadovauti „Lietuvos geležinkeliams“, kilo tokia idėja padaryti šilumvežius su dujiniu varikliu, nors niekur pasaulyje tokių dalykų nėra. Pinigai metami tokiems bandymams, kurių pasaulyje nebuvo padaryta...

V. JANKAUSKAS: Armėnijoje beveik visi sunkvežimiai, netgi lengvosios mašinos važiuoja varomos gamtinėmis dujomis, nes ta kaina yra tokia patraukli. Praktiškai tai yra įmanoma.

A.SKARDŽIUS: Karo metais buvo vadinamos „polutaroškos“, mašinos, galėjusios važiuoti kūrenant malkas. Kalbant apie geležinkelius, jis traukia sąstatą, jam reikalinga momentinė akceleracija. Šiuo atveju su dujomis tos akceleracijos nepadarysi.

G.JAKAVONIS: Šis Seimas, priimdamas sprendimus, tapo tarsi tų klaidų, atėjusių iki šiandienos, įkaitu. Dėl „Independence“ vis tiek reikėjo kažkokį sprendimą priimti. Ar buvo dar kažkoks variantas, kuris galėtų būti naudingas Lietuvos gyventojams?

A.SKARDŽIUS: Norėčiau dar porą žodžių pasakyti apie rezultatą. Nuo 2014 m. gruodžio, pradėjus veikti terminalui, kaip minėjau, iš „Gazpormo“ Lietuva perka 60 proc. suvartojamo dujų kiekio. Suvartoja labai nedidelį kiekį - apie 2 mlrd. kub. metrų, iš kurių 1,2 mlrd. eina trąšų gamybai. Visa kita suvartojama šilumos ir energijos gamybai. Ar, pradėjus veikti terminalui, mes tapome pigiausi? Tikrai ne. Latviai ir estai neturi terminalo ir už dujas moka kur kas mažiau. Ir lenkai moka kur kas pigiau. Tarp Europos Sąjungos valstybių pagal dujų brangumą ne namų ūkiams mes esame šešti. Namų ūkyje mes esam tarp dešimties valstybių, kuriose namų ūkiai moka po 40 Eur už MWh, t.y. niekuo neišsiskiriame iš kaimynų. Kai tik į valdžią ateina tam tikra politinė jėga, reikia gelbėti valstybę, o tas gelbėjimas būna aferos suvyniojimas į Trispalvę, o iš Trispalvės niekas nenori išvynioti. Atsiranda ir nacionalinio saugumo kontekstas, ir aukščiausių vadovų globa. Sprendimą mes galėjome priimti vėliau, ne likus 6 metams, o pasistačius jungtį su Lenkija, tada situacija būtų aiški.

V.JANKAUSKAS: Sutinku šimtu procentų. Kam dabar reikėjo priimti sprendimą, jei per tuos likusius šešerius metus nieko negalime pakeisti. Kam reikėjo priimti sprendimą, kad mes jau perkame. Per artimiausius 2-3 metus mes matytumėm, kokios tendencijos, susitartume su latviais ir estais dėl naujų elektrinių, kur statysime ir pan., kaip atrodys jungtis su Lenkija, kuri ruošiasi labai didinti dujų suvartojimą ir planuoja statyti antrą terminalą. Kai mes turėsime jungtį su jais, būsime tikrai labai gerai integruoti į Europos tinklus.

V.PODERYS: Aš truputį sušvelninsiu kolegų pasisakymą, nes nėra priimtas toks sprendimas, kad perkam, ir taškas. Yra priimtas sprendimas, kad galime pirkti ir tame visame sprendime pasakyta tokia sąlyga, jog mums galbūt net neapsimokės turėti to terminalo, tuomet turime galimybę jį uždaryti. Nėra tokio sprendimo, kad štai perkam, yra nurodyta kaina ir viskas. To tikrai nėra. Tik tiek, kad Vyriausybei yra atrištos rankos tą daryti, skolintis pinigus, peržiūrėti tarifų dedamąsias ir, esant reikalui, po kelerių metų priimti sprendimą dėl pirkimo ir jį nupirkti. Nėra viskas taip užkirsta. Dėl terminalo ateities ir regioninės rinkos, pritariu profesoriui. Lenkija bus didelis prekybos centras Centrinėje ir Rytų Europoje. Į tą paveikslą patenka ir Ukraina, Čekija, Slovakija, mes, prisijungs Suomija. Manau, yra didelė tikimybė, jog terminalas bus normalus, absoliučiai geras ir gerai integruotas regioninis žaidėjas šioje visoje rinkoje, nes Lenkijoje tikrai dujų poreikis didės. Todėl reikia tą galimybę išnaudoti.

Parengė Gediminas JAKAVONIS

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.suzalgiriu.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2019

2019 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos šeštadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2018, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Novina herbo savininkas, gyvenimą paskyręs jūrai

Yra nemažai žmonių, kurie nugyveno neilgą, bet prasmingą gyvenimą. Vienas tokių - bajoriškos kilmės jūreivis Viktoras VITKAUSKAS.

Nuotraukos iš Viktoro Ramučio Vitkausko kolekcijos

▶ 1928 m. Karo laive „Prezidentas Smetona“ Viktoras Vitkauskas stovi antras iš dešinės

Bajorų Vitkauskų šeima turi ilgą istoriją. Jų skiriamasis herbas yra Novina. Pagal lenkų heraldiko P.Paprockio pateiktą legendą, pirmasis šio herbo savininkas buvo Lenkijos karaliaus Boleslovo Kreivaburnio rotmistras Novina, katilų liejiko sūnus, kuris po pralaimėto mūšio Rusijai, paskolinęs savo žirgą karaliui. Vėliau atsidėkodamas karalius jam suteikė herbą su skyde pavaizduotu nulaužtu kalaviju, įbestu į katilo rankeną, taip įamžindamas riterio tėvo amatą. Vėliau tas pats rotmistras su savo vadu pateko į nelaisvę ir jie buvo sukaustyti viena grandine. Jis nusipjovė savo koją taip padėdamas karaliui Boleslovui išsilaisvinti. Įamžinant šį žygdarbį, į riterio herbo pošalmį buvo patalpintas šarvuotos kojos atvaizdas. Pirmąkart istoriniuose šaltiniuose šis herbas paminėtas 1392 metais.

Geriau Vitkauskų šeimos istorija žinoma nuo XIX amžiaus. Šį šeimos nedidelį istorijos tarpsnį ir pabandysime aprašyti daugiausia dėmesio skirdami Viktorui Vitkauskui, nes jis vienas iš tų, kurie savo gyvenimą susiejo su jūra.

Jo tėvas Vaclovas gimė 1880 metais sausio 12 dieną Kauno mieste Aleksandro ir Michalinos (mergautinė pavardė Tiškevičiūtė) Vitkauskų šeimoje. Savo gyvenimą jis siejo su prekyba. Apie 1901 metus būsimojo jūreivio tėtis atvyko į Panevėžį. Panevėžyje jis susipažino su skalbyklos savininke Ona Sauliūnaite. Ji su drauge turėjo skalbyklą ir gana gerai vertėsi. Apie 1903 metus jiedu susituokė. Vaclovas buvo pasiųstas į Naujamiestį organizuoti alkoholio monopolio prekybos. Ona Vitkauskienė pardavė savo draugei skalbyklą ir išvyko kartu su vyru. Bet 1908 m. lapkričio 28 d. šeimos galva mirė. Prekyba teko verstis vienai Onai Vitkauskienei. Buvo nelengva, nes visi dokumentai buvo tvarkomi rusų kalba, be to, verstis rimta prekyba jai trūko ir patirties. Nepaisant nelengvų sąlygų, ji stengėsi auklėti ir lavinti savo vaikus. 1909 m. kovo 5 d., praėjus trims mėnesiams po Vaclovo mirties, gimė Viktoras Vitkauskas. Jam baigus pradinę mokyklą, šeima išsikėlė į Panevėžį. Ona Vitkauskienė mirė 1933 m.

V.Vitkauskas dirbo Panevėžio pašte, mokėsi telegrafisto profesijos. Būsimasis jūreivis nuo jaunystės metų žavėjosi jūra. Tiesiausias, geriausias kelias į jūreivystę vedė per skautų draugovę. Panevėžyje pirmieji skautai įsikūrė 1920 metais. Viktorui labiausiai patiko vandens skautai. Panevėžio vandens skautai buvo labai veiklūs, mokėsi plaukioti valtimis, įsirengė savo bazę Skaistakalnyje prie Nevėžio upės. 1925 metais liepos mėnesį V.Vitkauskas kartu su kitais 6 skautais išplaukė Nevėžiu iš Panevėžio į Kauną. Žygis vyko 2 valtimis, jam vadovavo paskautininkis B.Mikelevičius. Iš Kauno garlaiviu plaukė į Klaipėdą. Iš Kauno į Panevėžį vėl plaukė valtimi. Tuo metu kelionės upe buvo retas reiškinys. Jūros skautai ruošėsi tarnauti Lietuvos laivyne. Jie naudojo jūreivių komandas, jūreivių signalus, jūreivių rikiuotę. V.Vitkauskas irgi intensyviai mokėsi jūreivystės, kartu svajodamas apie karinę tarnybą Lietuvos laivyne.

Lietuvai atgavus Klaipėdos kraštą, Lietuva siekė tapti jūrine valstybe. Bet pirmiausiai reikėjo rūpintis savo krantų apsauga. Iš pradžių sienų apsauga rūpinosi 2 motoriniai laivai „Savanoris“ ir „Lietuvaitė“. 1924 metais atsirado dar 2 laivai „Lydys“ ir „Šaulys“. Bet jiems buvo sunku kovoti su kontrabandininkų laivais.

1927 metais iš Vokietijos nupirktas karinis laivas, pavadintas „Prezidentas Smetona“.

Pirmu kapitonu paskirtas A.Daugirdas, kiek vėliau juo tapo profesionalus jūrininkas, jūreivystės mokslus carinėje Rusijoje baigęs, Antanas Kaškelis. Jis buvo daug metų plaukiojęs prekybiniais laivais. 1928 m. balandžio 12 d. laivo inžinieriaus mechaniko pareigas pradėjo eiti Peterburgo jūrų mokyklos technikos skyrių baigęs ir turėjęs kelerių metų tarnybos mechaniku karo ir transporto laivuose bei ledlaužiuose patirtį, inžinierius kapitonas Adolfas Darginavičius. Taigi, laivas gavo gerai paruoštus vadus.

▶ 1906 m. Novina herbo bajorų Vaclovo ir Onos Vitkauskų šeima Panevėžyje

> Viktoras Vitkauskas atėjo tarnauti savanoriu į „Prezidentą Smetoną“ būdamas 19 metų, nors į tarnybą Lietuvos laivyne buvo priimami jaunuoliai nuo 21 metų

Lietuvos vėliava ant „Prezidento Smetonos“ laivo pirmą kartą suplevėsavo 1927 m. birželio 5 d. Praėjus daugiau nei keturiems mėnesiams nuo tos dienos, kai „Prezidentas Smetona“ atplaukė į Klaipėdą, jis buvo pradėtas naudoti pagal paskirtį - budėti atviroje jūroje. Laivas turėjo neblogas jūrines savybes, atitinkamą ginkluotę, pakankamą greitį, tačiau efektyviau jį panaudoti trukdė didelės išlaikymo sąnaudos ir operatyvumo stoka. Nemažai laiko praeidavo, kol gavusio užduotį išplaukti garlaivio įgula pasiekdavo reikiamą slėgį katiluose, o iš dūmtraukio virstantys juodi tiršti dūmai buvo puikus orientyras kontrabandininkams.

Viktoras Vitkauskas atėjo tarnauti savanoriu į „Prezidentą Smetoną“ būdamas 19 metų, nors į tarnybą Lietuvos laivyne buvo priimami jaunuoliai nuo 21 metų. Reikėjo praeiti nemažą konkursą, nes buvo daug norinčiųjų. Tačiau jūrų skautai turėjo pirmenybę. Viktoras tarnybą laive pradėjo nuo 1927 metų. Laivo vadas A.Kaškelis turėjo didelį autoritetą ir buvo kaip tėvas jauniesiems jūreiviams. Laivas Viktorui atrodė kaip pasakų tvirtovė. Tarnyba kariniame laive jam patiko. Be to ir kolektyvas buvo draugiškas, jūreiviai gyveno kaip viena šeima. Viktoras planavo vykti mokytis į užsienį, į jūrų karo akademiją, tačiau svajonei išsipildyti nebuvo lemta. 1928 metais ten išvyko 2 jaunuoliai - P.Labanauskas ir V.Kuizinas. Jie mokėsi Italijoje. Jų išvykimui tarpininkavo generolas P.Plechavičius ir generolas T.Daukantas, o Viktoras tokių rekomendacijų neturėjo.

1928 m. laivo įgula gavo jūreivišką aprangą, atsiėjusią beveik 18 tūkst. litų. Rugpjūčio 8 d. savo vardu pavadintą laivą pagaliau aplankė Lietuvos prezidentas Antanas Smetona su žmona. V.Vitkauskas su įgula atsisveikino 1929-1930 metais.

Iki 1937 metų jis plaukiojo užsienio bendrovių laivais „Hagen“, „Everelsa“, „Klints“, aplankė daug Baltijos jūros uostų. Daugelyje laivų dirbo radijo telegrafistu, išmoko lenkų, rusų, vokiečių, latvių kalbas. Su laivu „Klints“ aplankė tolimesnius užsienio uostus. Deja, Viktoro Vitkausko sveikata ėmė prastėti ir 1937 metais jis atsisveikino su jūra.

1939 metais gegužės 9 dieną V.Vitkauskas Panevėžio Kristaus karaliaus Katedroje susituokė su Kotryna Žmoginaite. 1940 metais gegužės 7 dieną jų šeimoje gimė sūnus Viktoras Ramutis Vitkauskas.

V.Vitkauskas mirė 1942 m. kovo 16 d. Jam buvo tik 33 metai. Palaidotas Panevėžio Kristaus karaliaus kapinėse.

Donatas PILKAUSKAS.
Panevėžio kraštotyros muziejaus vyresnysis muziejininkas